MAY 23 1922

Published and distributed under permit (No. 761), authorized by the Act of October 6, 1917, as filed at the Post Office of Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

СВОБОДА

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК X. — Число 118. — Джерзи Сити, Н. Дж., второк, 23. мая, 1922.

VOL. XXX. — No. 118. — Jersey City, N. J., Tuesday, May 23, 1922. — THREE CENTS

ПОЗИЧКА НАЦІОНАЛЬНОЇ ОБОРОНИ ВЖЕ КІНЧИТЬСЯ!

УКРАЇНСЬКІ ГРОМАДИ І ГРОМАДЯНИ, ПОДБАЙТЕ В СІЙ ОСТАННІЙ ХВИЛІ, ЩОБИ ПОЗИЧКА УВІНЧАЛАСЬ ПОВНИМ УСПІХОМ!

ЮНІЇ ВІДКИДАЮТЬ ПРОПОЗИЦІЇ ВЛАСТИТЕЛІВ КОПАЛЕНЬ

НЮ ЙОРК, 20. мая. — Представники майнерської юнії на конференції репрезентантів майнерів та властителів копалень твердого вугля, що ведеться вже від кількох місяців в сьому місті, відкинули нині формально домаганнє властителів обнижити робітничу заплату пересічно о яких 21 процент.

Проти домаганя представників властителів робітничі представники зажадали підвишки заплати о 20 процент.

ВУГЛЕКОПИ СВІДЧАТЬ ЗА БЛИЗАРДОМ

ЧАРЛСТАВН, West Верджінія, 20. мая. — Двох майнерів, покликаних оборонцю обжалованого на свідків в користь обвиненого, зізнали нині, що Віліем Близард, перший з цілого ряду обжалованих за участь в майнерськім збройнім марши на повіт Логен минувшого вересня, не мав нічого спільного з починанням походу, бо він навіть не був в окрузі, коли майнери почали збиратися до збройного походу. Коли він нарешті зявився в окрузі демонстрації, то він виразно заявив кільком свідкам, що прийшов в округ лише на те, щоби довести до задержання походу. Свідки зізнали теж, що він відвідував табори збройних демонстрантів за намовою федеральних військових властий і лише на те, щоби переконати майнерів закинути свої наміри.

РОБІТНИЧІ ЮНІЇ ПРО ПОХІД ШІКАГОВСЬКОЇ ПОЛІЦІЇ ПРОТИ ЮНІЇ

ШІКАГО, 21. мая. — Шікаговська Федерація Праці на своїй конвенції приняла резолюцію, в котрій остримі словами осуджує недавні напади та слідства проти робітничих будівельних юнії, буцімто звязаних з киданнем бомб та вбиванням поліційних урядників.

Резолюція називає нагінку шікаговської поліції на будівельні юнії найогиднійшим та найбільше шубравим злочином, який можна поповнити проти суспільности. Далі вона протестує проти ревізії в юнійних урядах, забирання юнійних книжок і власности без належитого уповажнення зі сторони суду.

ЛАВА ПРИСЯЖНИХ СУДДІВ ПРОТИ КУ-КЛУКС-КЛЕНА

БЕЙКЕРСФІЛД, Калїфорнія, 20. мая. — Лава присяжних суддів, котра почала прослїдувати недавний напад замаскованих людий на нафтові терени в повіті Керн, видала остру заяву проти потайної організації Ку-Клукс-Клен. В своїм ореченню велика лава присяжних суддів називає організацію підступною та злочинною бандою, яка сама бере право в свої руки, яка дається вести зависти, злобі і ненависти. Межи нічими піднесеними закидами є теж і те, що вона не дає своїм жертвам найменчої нагоди до оборони. Оречення закликає публичних урядників винищити сю організацію і викинути з ряду кождого члена потайного товариства.

ПРЕЗИДЕНТ ЗА ЗНИЖЕННЕМ СПЛАТ ЗА ПЕРЕВІЗ ЗЕЛІЗНИЦЕЮ

ВАШИНГТОН, 20. мая. — Президент Гардинг предложив представникам американських зелїзниць, зібраних у нього на обіді, свої пляни про те, що зелїзниці можуть зробити для привернення в Злучених Державах нормальних промислових умов. Межи нічими зарядами визначне місце заняло домаганнє обниження оплати за перевіз товарів та осіб зелїзницями.

Зараз після обіду представники зелїзничих підприємств поробили пляни кількох конференцій, на котрих вони мають взяти під увагу пропозиції Гардинга.

НЕ ХОЧЕ СЛУЖИТИ МІНІСТРОВИ СУДІВНИЦТВА

ВАШИНГТОН, 21. мая. — Генеральний прокуратор (міністер судівництва) Догерті, котрий дістав недавно від конгресу пів міліона долярів на розслїдженнє воєнних обманьств, зробив пропозицію нюйорському адвокатови Антермейорови, щоби він став на чолї сього слїдства. Антермеєр заявив, що він не може приняти такої оферти, бо на його думку таке слїдство повинно попередити слїдство в конгресі.

МЕКСИКАНСЬКА РЕВОЛЮЦІЯ

МЕКСИКО, Мексико, 20. мая. — В ріжних частях краю почалися рухи проти теперішнього президента Обрегона. Що рухи почалися якраз тепер, поясняють тим, що повстанці хочуть наробити Обреґонови клопотів якраз тоді, коли він почав на серіо старанне добути собі признанне заграничних урядів, а передусім признанне Злучених Держав.

ОБРЕГОН НЕ ДАЄ ЗА ВИГРАНУ

МЕКСИКО, 21. мая. — Міністерство війни подає до публичного відома, що війска уряду заняли Вілягермоса, столицю стейту Табаско, що була недавно занята війсками повстанців. Воно подає теж вістки про менчі сутички державних війск з громадськими бунтівниками.

СИЛЬНЕ ЗЕМЛЕТРЯСЕННЄ В ЧІЛЕ.

САНТІЯГО, Чіле, 21. мая. — Сильне землетрясенне навістило околицю сього міста нині рано коло 10 мінут до одинайцятої години.

Землетрус тревав пять мінут і сягав від Сан Філіпе на півночи до так званої Центральної Долини на полудни. Поважної шкоди не було.

БОМБА В ДОМІ МЕЙОРА МІСТА.

КОЛОМБАС, Джоржія, 21. мая. — В домі майора міста Гомера Димона коло першої годині в ночи вибухла бомба. Була підложена на ганку будинку, а вибух видер величезну діру в підлозі ганку та порозбивав вікна на кілька вулиць довкруги Випадків в людях не було. Бомба була наладована динамітом.

Міський поліційний уряд заставив відразу цілу міську поліцію шукати за справниками замаху. Припускають, що бомбу підложили ті самі, що недавно вислали були до мейора міста листи зі загрозами. Основою ворожнечі проти майора мало бути те, що майор обвинши уряд, відправив цілий ряд міських урядників і на їх місце іменував других. Подібні листи з погрозами дістав теж міський менаджер Гинкел.

ПІВТРЕТЯ РОКУ ЗА КЕПСЬКУ ПАМЯТЬ.

З нюйорського стейтового Сінг-Сінґ випущено недавно О. Верчинського, засудженого за напад на людину на вязниці від півтора до пять літ. Верчинський відсидів власне свою найнизчу кару, а що за той час заховував добре, то суд дав йому право вийти з тюрми по відбутю півтора року в вязниці під услівем, що він буде зголошуватися добровільно до агента помилування що певний означений протяг часу. Верчинський, однак, по виході з тюрми через пять місяців не зголошувався до урядника, а коли його знов арештовано, він виправдувався тим, що забув на свій обовязок. Суддя приказав тоді, що мусить відбути повну кару пятьох літ.

ОСТОРОГА ПЕРЕД ВАКАЦІЙНИМИ ТАБОРАМИ.

Др. Ковленд, нюйорський комішенер здоровля, видав публичну осторогу до тих, що висилають свої діти до вакаційних таборів. Др. Ковленд каже, що міський уряд здоровля переконався вже нераз в попередних роках, що такі діти приносили до міста з табору ріжні заразливі недуги, як тиф, дифтерію, шкарлятину і т. д. В одному случаю на 435 дітий, що жили на вакаціях в таборі коло одного міста в стейті Ню Джерзі, 80 захворіло на тиф. Розведенє нюйоркськими властями слїдство показало, що коробу чинили перед дітми кухар, хорий хронічним тифом.

ВІДДЯЧИЛИСЯ ДОБРОДІЄВИ.

До Джеймса Гюза, будівельного контрактора та бувшого начальника пожарної сторожі в Асбері Парк, Ню Джерзі, підійшло в неділю двох молодих людий і попросили його, чи не підвізби він їх трохи своїм автомобілем. Гюз згодився, та ледво рушив з місця, як „гості" виняли револьвери з кишенї і приказали свому добродієви віддати всі гроші й дорогоцінности. Гюз не послухав і почав з ними борикатися. Все таки молоді напасники перемогли вже старшого візника, побили його чимсь по голові й без памяти лишили на споді автомобіля. Котрий Гюз прийшов до себе, він пробачив, що „гості" пропали з його 217 долярами, золотим годинником, золотим ланцюшком і золотою відзнакою огневого урядника. Він мусів зараз зголотитися до шпиталю, щоби заосмотрити свої поважні побитя на голові.

В ГОСТИНІ У „СОЮЗНИКІВ",

Отамана повстанців Махна по його переході з Румунії до Галичини арештували польські власти, держали кілька днів у Станиславові, а в суботу, 22. с. м. перевезли з жінкою і штабом через Львів до табору інтернованих в Стшалкові. Йому сконфіскували всі мапи і пляни, які мав при собі.

„Глос Волиньскі" доносить, що польські власти перевели на Волині цілий ряд нових арештовань. Арештовано головно б. старшин і жовнірів армії Денікіна, Врангля, Юденіча і Петлюри. Арештованих відставляють до тюрм в західних воєвідствах Польщі.

ПОЛЯ НА ВЕЛИКІЙ УКРАЇНІ НЕ ЗАСІЯНІ.

Представник міжнародного Червоного Хреста, який приїхав від Тираспольо до Одеси й назад, оповідає, що всюди по дорозі бачив великі простори цілком не засіяної землі. Це справляє надзвичайно тяжке враженнє.

Навіть при доброму врожаї голод на Україні і в цім році неминучий.

З МОРАЛЬНОГО РОЗКЛАДУ.

Франціщек Гжеськовяк з Познанщині ріжних обманств та дефравдацій і вітяк аж до Коломиї, де представився, як — кінематографічний артист зі Швайцарії, що приїхав до Польщі шукати праці...

БИТВА ЧЕРЕЗ ГОРІВКУ.

Коло міста Ель Пасо, Тексас, прийшло в неділю до справжньої битви межи федеральними прогибіційними агентами та громадкою людий, котрих вони вважали пачкарами горівки других горячих напоїв. Федеральних агентів було 16, а кождий з них був узброєний в далекострільний кріс. Заскочили вони пачкарів несподівано підчас переходу ріки Ґранде. Шістьох пачкарів було ранених і мусіло піддатися. Решта втікла, через границю до Мексика.

ПРОТЕСТУЮЧЕ ВІЧЕ УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТСТВА В ПРАЗІ

Дня 22. цвітня с. р. відбулося в Празі велике протестуюче віче українських і білоруських студентів зі всіх закутин ЧСР. В короткім рефераті подано факти переслідування українських студентів польськими властями у Східній Галичині та поінформовано, за що більшим півроку, держить польська влада у львівській тюрмі 12 українських студентів та через що 12. цвітня с. р. почали вони голодівку.

Присутні на вічу устами кількох сот учасників висловили рішучий протест проти арештовання українських студентів польськими властями у Східній Галичині, проти держання їх по тюрмах через проволікання слїдства, проти методів польського режіму. Опісля принято такі резолюції:

Всеукраїнське та білоруське студентство, перебуваюче на области ЧСР.

1) висказує щирі слова привіту, співчуття та пошани голодуючим товаришам.

2) відноситься до Союза оборони прав чоловіка і горожанина в Жиневі, до Ліґи Народів, до учасників Генуенської конференції, до Конференції студентства в Брукселі та до всього студентства світу з протестом проти поведення польської влади з українським студентством і українським народом взагалі.

3) рішає устроїти публичну маніфестацію.

Рівночасно винесено на вічу подібні резолюції з приводу арештовання польськими властями на Волині, Поділлю і Підляшу українських культурних діячів, котрих без попереднього слїдства вивезено до тюрми під Данціг.

НА ПОЛУДНЕВІЙ УКРАЇНІ І В ПОЛУДНЕВІЙ МОСКОВЩИНІ ЛЮДИ ВМИРАЮТЬ МІЛІОНАМИ

ГЕНУЯ, Італія, 21. мая. — Сюди доносять з Новоросійська, куди прийшов корабель „Скрізія" з наборгом від італійського Червоного Хреста, що голодове становище в полудневій Україні і в полудневій Московщині (коло Царицина) стається щораз то грізнійше.

Тепер вже там — кажуть донесення — не край а великий цвинтар голодних людий.

Мужчини, женщини і діти, як доносять у сім звідомленню, ВМИРАЮТЬ З ГОЛОДУ ВЖЕ НЕ ТИСЯЧАМИ АЛЕ МІЛІОНАМИ.

РЕВОЛЮЦІЯ В БОЛГАРІЇ.---КОРОЛЬ УТІК; ДЕРЖАВУ ПРОГОЛОШЕНО РЕСПУБЛІКОЮ

ВІДЕНЬ, 21. мая. — Сюди наспіла вістка з Болгарії, яка доносить, що в Болгарії вибухла революція. Король Борис, як подають, втік до Варни (над Чорним морем), а державу проголошено республікою.

Останні відомости сповіщають, що в Софії, столиці держави, привернено спокій, та що там порядок удержує льояльне військо, але з других болгарських міст, де теж була вибухла рівночасно революція, досі нема ще відомостий про тамошню ситуацію.

Кажуть, що привід до революції дала справа розоруження армії російського генерала Врагеля, яка находиться в Болгарії. Московський большевицький уряд раз-враз наставав, аби болгарське правительство розоружило відділи Врангеля, а також настоювали на се і болгарські комуністи, котрі іморіяно використали нагоду, щоби осягнути се при помочі революції.

ЗАПЕРЕЧУЮТЬ ВІСТКУ ПРО ПРОГОЛОШЕННЄ БОЛГАРСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

ВІДЕНЬ, 21. мая. — Деякі вісти з Болгарії подають, що премієр Болгарії і провідник болгарської селянської партії, Стамбулійський, получився з комуністами і проголосив болгарську республіку. Але інші відомости заперечують сі вісти. Вони подають, що в Софії і в цілій Болгарії вже панує спокій, та що генерал Александров видав поклик до населення, щоби остало льояльне королевиБорисови.

БОЛЬШЕВИКИ ЗАТОПИЛИ ІТАЛІЙСЬКИЙ КОРАБЕЛЬ НА ЧОРНОМУ МОРІ

ГЕНУЯ, Італія, 21. мая. — Вчасі коли Юрій Чічерін на прощанне говорив похвальні гимни на адресу Італії, італійського правительства і народу, большевицькі батерії над Чорним морем засипали гарматним огнем італійський корабель „Марте"; убили половину залоги корабля і корабель затопили.

ПОХВАЛИ ЧІЧЕРІНА ДЛЯ ІТАЛІЙСЬКОГО ПРАВИТЕЛЬСТВА

ГЕНУЯ, Італія, 21. мая. — Перед виїздом з Італії голова московської делеґації Юрій Чічерін виголосив прощальну промову до італійського премієра Люїджі Факта і міністра заграничних справ Карля Шанцера (Сканцера).

В промові він щиро дякував за гостинність і висловив похвалу і признанне для італійського правительства і народу.

Зокрема подякував він італійському урядови, що перше піднесло в алянтській Найвисшій Раді справу признання московського большевицького уряду.

Свою промову закінчив Чічерін отсими словами:-

„Російський нарід не забуде італійському правительству, що воно перше проголосило потребу привернення зносин з Росією. Я дякую італійському правительству за щиру приязнь і охоту працювати з Росією".

ФРАНЦУЗИ БОЯТЬ СЯ НОВОГО АНГЛІЙСЬКО-ІТАЛІЙСЬКОГО ДОГОВОРУ

ГЕНУЯ, Італія, 21. мая. — Вчера оголошено тут, що небаром має бути підписаний британсько-італійський договір.

Французи приняли сю вість з великим невдоволенням і гнївом, заявляючи, що Англія очевидно намагається створити новий союз намісць антанти і Францію хоче оставити самою та відгородити від других держав.

ЛОЙДА ДЖОРДЖА НІХТО НЕ СТРІНУВ В ПАРИЖІ

ЛОНДОН, 20. мая. — Коли британський премієр Лойд Джордж в дорозі з Генуї до Лондону прибув до Парижа, на двірці не стрінув його не то французький премієр Пуанкаре але загалом ніхто з французьких урядовців, хотяйби і найнизших. Стрінув його лише один британський амбасадор у Франції лорд Гардинг.

Натомісць щиро і бурливо привитали його Англійці, як прибув до Лондону.

ЛЕОН ТРОЦЬКИЙ РАЗ ДОБРИЙ, РАЗ ЗЛИЙ

МОСКВА, столиця Московщини, 21. мая. — Большевицький міністер війни недавно говорив дуже угодово з приводу потреби привернення зносин між Росією і Західною Европою, а тепер знова у промові до кадетів сказав, що промови в Генуї (себто промови Чічеріна) нічого не поможуть, але мусять „червоні" війска перейти капіталістичні границі. Аж тоді буде добре, казав він, як большевизм запанує в цілій Европі.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents the copy.
ПЕРЕДПЛАТА. Поодиноке число три центи.

One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00

Foreign and Jersey City Rates. В Джерзи Сити і заграницею.

One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ОСНОВИ БРУСІЛОВСЬКО-БОЛЬШЕВИЦЬКОГО БРАТАННЯ.

Московська большевицька газета „Ізвестія" подала недавно заяву московського генерала Брусілова про вагу та значінне червоної армії. Ся заява кидає немало світла на сі темні переходи, котрими бувший царський генерал, котрого підвладні показувалися такими жорстокими переможцями для українського населення в Галичині, перейшов нагло в червоні генерали й став „обороняти революцію перед контрареволюцією".

Генерал Брусілов пише в згаданій статті, що коло збудовання нової російської армії на місце старої, розбитої підчас революції, заслужилися найбільше военний комісар Троцький та ті старі военні провідники, що станули при ньому. Генерал Брусілов сього не каже, але кождий дочитаєсь сього межи стрічками, що найвизначнійшим з царських генералів, що перейшли на службу советів, був як раз він самий.

При переході на большевицьку службу, — се є говорить самий генерал Брусілов, — руководило ним передовсім і головно бажанне удержання єдности Росії, тобто насильне удержанє при Московщині України, Грузії Азербайджану і других поневолених царями народів. На думку Брусілова, большевики доконували великого діла „збирання руських земель". Вони не допускали до того, щоби Росія розбилася на кілька держав. В сьому вони сповняли велику націоналістичну задачу. Для неї вони будували червону армію, бо ничого способу кромі военної сили не було, щоби удержати поневолені народи при російській імперії. Тому піддержувати большевицькі зусилля коло будови червоної армії було обовязком кождого розумного російського націоналіста, кождого щирого російського „єдінонеділімця", кождого справжнього московського імперіяліста. Московський уряд своєю допомогою Третому Інтернаціоналови змішнив національне почування Москалів та підняв їх патріотичного духа, котрого вони, на думку Брусілова, мали за мало.

Червона армія, на розуміннє царського червоного генерала, потрібна на те, щоби сказати всім, що політичні справи в Росії мають вестися так, як сього бажає Москва, себто не так, як сього хочуть Українці, Грузини, Татари і другі народи бувшої царської імперії.

Сі слова генерала Брусілова треба підчеркнути головно тому, що вони поміщені в офіціяльнім органі московських большевиків. Коли зважити, що большевики не дозваляють на поміщенне в своїх газетах чогось, що противиться їх поглядам, то дістанемо офіціяльне признанне московських советів. Заява генерала Брусілова се нічого иничого лише урядове потвердженне того, що свідомі люди вже давно запримітили в советській політиці:

що московські большевики стоять на становищи одної та неділимої Росії;

що вони виразно бачуть ті великі матеріяльні користи, які московський народ чи його верховоди, відносять з панованя над всякими „інородцями", як Українцями, Грузинами, Литовцями, Білоросами, Татарами і другими народами, підбитими колись московськими царями;

що московські большевики з тої причини противляться відорванню не-московських народів від Росії і в разі потреби вживали, вживають і вживати будуть збройної сили проти кождого народа, що побачить некорисність належання до Росії і задумає від неї відорватися;

що московська большевицька політика зміряє до змішнення московського націоналізму, ба навіть до націлення Москалям шовінізму, тоді як у підбитих царями народів вони самі стараються забити навіть звичайну й самозрозумілу пошану до своєї культури, навіть найбільше невибагливий націоналізм;

що всякі базікання про самостійну радянську Україну се один великий обман, придуманий глупими московськими хитрунами для засипання очий українському народови;

що московські большевики се не лише націоналісти, але й шовіністи найгіршого сорта, облудні імперіялісти, що покористовуються машкарами інтернаціоналізму для закриття свого справжнього імперіялістичного обличча.

Тому союз царського генерала Брусілова з большевицьким комісарем Троцьким не є таким дивним парадоксом (дивоглядом), якби се могло видаватися на перший позір ока. Союз Брусілова з Троцьким, дописуванне царського генерала-вешателя до органу всеросійських советів се не ніякий неприродний союз. Се союз рівного з рівним. Се обійми однакового з однаковим. Се обєднанне московських націоналістів, шовіністів та імперіялістів для вдержання старої тюрми народів, для продовжування визиску не-московських націй Москвою, для удержання „єдіної і неделімої".

ВАЖНЕ ДЛЯ ЧИТАЧІВ.

КНИГАРНЯ Українського Народного Союза має найбільший склад й вибір українських книжок і продає їх по можливо найнизших цінах.

Пишіть по каталог книжок на адресу:
"SVOBODA", 83 Grand Street, JERSEY CITY, N. J.

З ДАЛЕКИХ БЕРЕГІВ.

(Розмови з видатнійшими українськими діячами в Европі спеціяльно для „Свободи").

IV. ЕВГЕН ЧИКАЛЕНКО.

Перед цим імям не можна написати ані „доктор", ані „професор", ані „посол" — це просто собі Евген Чикаленко. Але ціла Україна знає й шанує це імя. Знають його й читачі „Свободи" — коли не з власних сподів, то з моєї статі, надрукованої з нагоди 60-ліття народження цього заслуженого українського громадського діяча (див. „Свобода", ч. 298 за минулий рік).

Протягом останніх двох років, живучи на вигнанню й докінчуючи свої вельми цікаві мемуари, які певно будуть незвичайно цінним вкладом в українське письменство, Евген Чикаленко двічі забірав голос також в актуальних справах нашої сучасности. Перший раз він виступив на сторінках перемиського „Українського Голоса" (ч. 7 за 1920 р.), другий раз — на сторінках нині покійної віденської „Волі" (ч. 3—4 за 1921 р.). Обидва рази, особливо-ж у своїй останній статті „Де вихід?" він заявив себе рішучим сторонником тої думки, що нашу державу зможе зорганізувати та оборонити від сусідів тільки якийсь „Варяг-Гетьман", що прийде зі своєю гвардією, зі своїм, а не сусідськими фаховіями, й обіпреться на нашого дрібного та середнього землевласника.

Бажаючи дати читачам „Свободи" нагоду з уст самого Чикаленка почути, як він дивиться на наше сучасне становище й його він сподівається для України від будучности, ми звернулись до нього з проханнем одповісти на деякі наші запитіння. Ось яку відповідь ми від нього дістали.

* * *

— У хлопячих літах (у 70-х роках), наслухавшись крзацьких пісень та дум, яких тоді ще співали старі люде по селах, начитавшись Шевченка та Гоголевого „Тараса Бульбу", я марив, фантазував про козацьку Україну, про славних запорожців у червоних жупанах і неодмінно з оселедцями на голові і т. д. А коли доходив до розуму, то потроху ставав песимістом, і все більше й більше дійсе життя, обтинало, обмежувало мої фантастичні мрії.

У 90-ох роках ніхто з нас вже й не марив про самостійну Україну, а думали тільки про те, як би добитися скасування закону 1876 року, яким заборонено було наше слово; на се була спрямована вся наша енергія.

Коли це сталось у 1905 році й коли ми дістали змогу мати свою пресу, то я став ще більшим песимістом. Видаючи 9 років „Раду", я хоч і казав голосно: „А ти, Марку, грай!" — але в глибині душі гадав, що проваджу безнадійну працю, бо що може зробити газета, коли нарід наш не вміє її читати?

Мені почало здаватися, що коли ми не здобудемо своєї школи, то навіки лишимося „провансальцями". На 30 мілінів української людности разу-раз знайдеться яких три тисячі варятів, з яких одні будуть писати, а другі читати, але ми вже ніколи не станемо нацією, і рух український буде куріти, чадіти, закритий казенним зеленим сукном, і ніколи не розгориться ясним полумям національної свідомости.

Але настала всесвітня війна, а за нею і російська революція — і несподівано для себе я став оптимістом, як і в молодечих літах! Я наочно побачив на вулицях Київа „запорожців у червоних жупанах з оселедцями на головах", про яких я фантазував, бувши хлопцем. А коли побачив українські маніфестації, то розплакався з радощів, як дитина.

Мені ясно стало, що Україна не вмерла, що не пропала марно праця над відродженням нашої нації. Я побачив, що жадна нація не виграла від війни стільки, як українська. Бо хто серед війною знав про Україну? Хто чув про неї? Знало про неї лише декілька учених, але й ті вважали українську націю за вимираючу. І раптом увесь світ довідався, що українська нація є, що вона й не думала вмирати, а ще наміряється заняти рівне місце з иншими культурними народами світу.

Не тільки газети, але й уряди всіх держав почали обмірковувати свої відносини до воскресшої України. Англія і Франція перші поспішили визнати в 1917 році самостійність української держави й послали до неї своїх представників (Піктон, Баґге і Табуї); пізніще в Берестї її визнають і осередні держави. Се перевищило всі мої мрії дитячих літ!

Згадалась тоді мені леґенда про будуванне дзвінниці Київо-Печерської Лаври: що збудують мудрі за день, те в ночі впірне в землю, й так тяглося мало не рік, чи що, поки не поставили хреста й не освятили його — тоді разом вийшла з землі вся величезна дзвінниця. Оттаке і з нашим національним відродженням: працювали над ним скілька поколінь, а праця нікому не була видна — вона впірнала в глибину народню. А коли піднялась революція, то разом виявилася на світ Божий уся ся праця дідів та батьків наших. І народ наш, який перед війною не знав, хто він, називаючи себе „русином", „руснаком", „хохлом", „малоросом", — раптом од Карпат до Кавказу довідався і проголосив, що він великий 40-міліоновий український нарід, а не сброд, не бидло, не раб.

Хоч українська держава, задлячуючи нашим милим сусідам, проіснувала недовго, але й це коротке її істнуванне має величезне значінне в історичнім життю українського народу. Поляки вже казали: „Нема Руси, ест Польска і Москва!", а Москалі заявляли, що й мови української „не было, нѣтъ и бѣть не можетъ..." Вже всесвітній трибунал мав затвердити за нашими сусідами право посідання на Україну на підставі давности... І раптом Україна знайшлась і перевала оте давностне посіданне і тепер знов має право процесуватися з сусідами за своє самостійне істнуванне.

І я тепер певний, що вона ту самостійність виборе собі.

Тяжко бути пророком і вгадати, коли саме це здійсниться, але з певністю можна сказати, що в нинішній добі пари, електрики та авіяції Ризька умова не триватиме так довго, як тривала Андрусівська, й тепер за самостійну державність України доведеться боротися не сотки років, як досі, а може якийсь десяток.

А коли Західній Україні пощастить досягнути якоїсь волі, тоді на галицьких дріжджах і великоукраїнське, орзляле на всі боки тісто не закисне, а вихсходиться ще скоріще.

* * *

Наприкінці сього листа Евген Чикаленко в своїй великій скромности додає:

„Написав, та й гадаю, що Ви, шановний Пане, нічого з моїх слів не використаєте, бо вони наче й не на тему написані"...

Правда, що вийшло не зовсім „на тему", але читач від того, сподіваємося, нічого не, стратив. Бо того, що написано в цім листі, таких щирих, сердечних, повних молодечого запалу й глибокої віри слів, та ще з усі людини, яка так багато бачила на своїм вікуй так багато сил оддала Україні, — чогось подібного наше суспільство давненько не чуло. Ми, щоденні робітники пера, часто мусимо з обовязку будити байдорість і піддавати людям надії, але хто знає, чи люде ймуть нам віри? А тут з горячими словами віри в нашу будучність виступає людина, яка стоїть обіч від щоденного життя з його умовностями та примусами. Чикаленка ніхто й ніщо не силує бути оптимістом, і він міг би собі позволити на розкіш; таку поширену в наших днях, бути песимістом і бачити все в чорнім світлі.

І коли він на старости літ одрікається від свого колишнього песимізму й кличе нас до боротьби за недалеку вже перемогу, та нам не лишається нічого иншого, як безумовно йому повірити й сказати:

— Ходім його слідами!

Берлін, 8. травня. **Радянин.**

НА МОГИЛАХ.

(Памяти брата погибшого за волю).

Я усіх поховав
І оставсь тепер сам,
Сам з тяжкою тугою.
Ні отець, ані брат,
Ані мама, сестра
Не затужать за мною.

Ми ішли на війну,
Покидали рідню
З жалем, болем; пращались...
По розлуки літах
Ані мами, сестри
В живих вже не застали.

Ми пішли на війну,
Обіцяли зійтись
В своїй власній державі.
Та не всі в ній знайшлись...
Ми знова розійшлись,
Бо йшов ворог лукавий.

Виряжав нас отець
І пращав — говорив:
„Діть, діти, не гайтесь!
Я старий хай умру
В Україні вільній.
Ви... здорові вертайтесь!"

І пішли ми на бій,
Обіцяли зійтись
В злотоверхій столиці.
Я глядів тебе там.
Не знайшов. Ти вже спав
У сиренькій землиці.

Сотню тисячей нас
Зрідив голод і смерть.
Ми судьбою побиті!
На могилі твоїй,
Многих тисяч братів
Гуляв ворог неситий.

І прибився я знова
До старого вітця
Під похилену стріху.
Там оплакали ми
Тебе, маму, сестру...
І всю втрачену втіху.

І кругом нас тоді
Текла кров, ріки сліз
По широкій Вкраїні.
Та кріпшала, росла
В нас велика жажда
Пімсти лядькій лявіні.

Знов — в четверте — в рідню
Підкралася смерть,
Вітця взяла з собою.
По хатині пустій
Страшну пімсти жажду:
Катам кари і муки!

„Здавіть люту змію,
Роздопчіть, задушіть!"
Кличуть нас із могили.
„Ми терпіли, щоб ви
Бібрцем волі були.
На це тільки ми й жили."

„Годували ми вас
Не на це, щоб тепер
Ви сварились з собою.
Ми хотіли, щоб ви
Як оден усі враз
Пішли в бій з Татарвою."

„Відберали від уст
Ми собі, щоби вам
Дати світло науки.
Хай і згинемо ми!
То по наших кістках
Волю мати-муть внуки!"

„Та на наших кістках
Кінь ворожий пасесь
Дре копитом могили.
Най проклятї будуть,
Що в ярмо краї ведуть,
З Ляхом згоду запяли."

„Щоб сконали в ярмі
Юридові сини,
Щоби костей їх порох
Заніс вітер буйний
У ворожий табор,
Щоб топтав по нім ворог!"

„А умов наша тим,
Що йшли сміло у бій,
Жертвували собою,
Й тим, що дальше ідуть
І по тюрмах гниють
З любви за свободою."

„Най не буде страшна
Вам ні смерть ні тюрма
На могилах, руїні!
Славу, честь принесіть
Свободу Вітчині,
Самостійність Вкраїні!"

Юрко.

ЛЕМКО ДО ЛЕМКІВ.

Українська Місія у Вашингтоні одержала отсей лист:

Вповажана Місіє:—

Відомо, що Позичка Національної Оборони вже кінчиться, тож моя совість кличе мене причинитись до сього великого діла.

Прошу приняти від мене 5.00 дол. на бонд Галицької Держави. Правда, що я з тої части Галичини, котру давно могучі сего світа віддали у польську неволю, але я вірю, що як Східна Галичина буде вільною, то і за Лемківщиною упіметься. На закінченне кличу всіх Лемків з горлицького повіта і других: Покинімо сварні і роздори! Лучімся разом проти ворога і купуймо бонди, бо за ті бонди наші браття пійдуть слідами Січинських і Федаків. Нехай за ті бонди закупять досить медецини на польську хоробу в Галичині!

Лучімся разом, бо в єдности сила!

Остаю з поважанням Назар Клапач.

Прошу мені бонд післати на адресу: Назар Клапач, 311 Іст 71 улиця, Ню Йорк, Н. Й.

ХТО ХОЧЕ БУТИ В СПИСІ ТИХ, ЯКІ ПЕРЕВЕРШИЛИ ПОЗИЧКУ,

той ще сьогодня виповнить сю картку і вишле її враз із грішми, моні-ордером або чеком, на адресу:

DIPLOMATIC REPRESENTATIVE OF GALICIA,
1901 Columbia Road, Washington, D. C.

П. Т. З отсею карткою посилаю на Ваші руки суму $..... долярів словами .....

на ПЕРЕВЕРШЕННЄ ПОЗИЧКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОБОРОНИ. Гроші сї мають бути вжиті Галицьким Урядом, якого головою є Др. Евген Петрушевич, на боротьбу за визволенне Галичини зпід ляцького панованя. Бонд (запис довжний) прошу прислати мені на таку адресу: .....

.....

.....

СВІТЛЯНІ ОБРАЗКИ З ВІЙНИ В ГАЛИЧИНІ.

(Допись з Ню Йорку).

Минувшої неділі, 14-го с. м. пережили ми півтрета години в старім краю, придивляючися в українській церковній галі людям, про які ми читаємо в газетах. Перед нашими очима пересунулись образи, зняті з життя і представляючі нам наші міста: Львів, Станиславів, Бережани, Рогатин, Чортків, Бучач, Підгайці і інші; наші села; наші гори Карпати; цілу війну зі всіми її страхіттями; арештованих, повішених, Талергоф, бараки в Ґмінді, жовнірів, зневажені церкви, знищені села, як тепер в краю люди жиють, — одним словом, все, що кождого Українця тепер цікавить. А завдячуємо се **о. Сембратовичеви**, котрий щойно прибув з Европи, щоби при помочі світлин, які сам в краю підчас і по війні здіймав, і які нам скіоптіконом показав та обяснив.

Образів сих було більше як сотка. З ріжних сторін Галичини і Угорщини, а всі прелеґент обяснює в займаючий і приступний спосіб. Не одному стала сльоза в очах, як побачив свої рідні сторони; почалось серце бити живійше, коли бачив горлість нашого народу — Українське Галицьке Військо; а затискались кулаки, коли побачив на скрані гей живого о. Остапа Нижанковського, замордованого Поляками; а знов тішились усі, коли побачили, що в краю не зважаючи на ярмо наїзника, не сплять, а працюють і учаться добувати волю. Шкода, що богато Українців не було на відчиті, бо не знали про нього. Але сподіваємось, що о. Сембратович ще раз буде у нас, бо сей відчит і сі образи не раз а десять варта слухати а образи оглядати.

Нюйоркський.

СПРОСТОВАННЄ.

У списі священиків, котрі закупили бонди Національної Позички Свободи, пропущено імя **о. Степана Маланяка** з Аліквіпа, Па., котрий в грудні, 1921, купив бонд за 15 дол.

О. Маланяк прислав нам на доказ бонди і пише, щоби подати і його імя між тими, що закупили бонди, як пише: „не для слави, але щоб не думано, що відтягнувся від народного обовязку".

ЗА ПОЛОВИНУ ВСТУПНОГО
ПРИЙМАЄСЯ НОВИХ ЧЛЕНІВ ДО
УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА
КОРИСТАЙТЕ З НАГОДИ.
ОБЕЗПЕЧУЙТЕ СЕБЕ І СВОЇ РОДИНИ.

В ПОХІД ДНЯ 27-го МАЯ ДО НЮ ЙОРКУ.

Уставка о годині 2-гій по полудні на Вашінгтон Сквер, там де починаєся пята Евня. Ветерани, Скавти, Шкільні Діти, Женщини в народніх строях, Женщини в білих строях, всі прочі Женщини, Брацтва, Товариства, Організації, все українське Громадянство з Ню Йорку й Околиці — Позір!

Се протест проти ляцьких розбоїв.

Станьте солідарно й будьте карні!

НЮЙОРСЬКА ЛІГА ГОРОЖАН І ВЕТЕРАНІВ УКР. РОДУ:

Стефан Дембицький, голова.

PASSAIC, N. J.
30 МАЯ 1922 Р.

ВЕЛИКЕ НАРОДНЕ СВЯТО В PASSAIC, N. J.
ПОСВЯЧЕНЄ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ І НАРОДНОЇ ХАТИ ПРИ ЦЕРКВІ СВ. О. НИКОЛАЯ.

На це рідке свято на американській Україні сердечно запрашаємо всі брацтва і товариства належачі до „Союза" і „Провідіня" а іменно брацтва і товариства з Ню Йорку, Нюарку, Джерзи Сіти, Бейон, Елізабет, Петр Амбой, Картерет, Бруклин, Йонкерс, Спрінг Велі. Задля короткого часу не можемо кождому осібно запрошенне посилати, але сею дорогою просимо своєю присутностію зверичати наше свято! Це свято не лише місцеве але всенародне! Покажім ворогам і американцям що нас сила, що ми помимо всіх перешкод дібемося своїх прав і заживемо на своїй земли своїм життєм!

Котре братство зволить взяти участь, най сейчас повідомить наш Комітет на адресу: Rev. L. Lewicky, 42 Van Buren St., Passaic, N. J.

ПРОГРАМА СВЯТА:

1. **О 9.30 С. Б. яку відправить Всч. о. Адміністратор. П. Понятишин при участи сусідних священиків, проповідь виголосить Всч. о. І. Чаплинський.**
2. **О 11-ій год. похід до новозбудованої школи на Президент Стріт 210.**
3. **Посвяченне. — Промова Всч. о. Кіндша.**
4. **По посвяченню сейчас маніфестаційне віче, на якім будуть промовляти Американці й наші бесідники, пп. О. Ревюк, Wm. Kearns, Р. Слободян і Др. С. Демідчук.**
5. **О 5-ій год. Концерт в честь борців за рідний край.**
6. **По Концерті вспільна перекуска в великій гали.**

КОМІТЕТ.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЄ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА—СЕ СИЛА — ПИШТЬ ПО НАЙНОВІШИЙ ЦІННИК КНИЖОК.

"SVOBODA", 83 Grand Street. JERSEY CITY, N. J

РОЗМІРИ ГОЛОДУ НА УКРАЇНІ.

Український Червоний Хрест видав отсе звідомлєнне про розміри голоду на Україні:

Україна, найхлібороднійша Україна, через посуху 1921 р. тепер голодує. Найбогатійші губернії її: Одеська, Миколаївська, Катеринославська, Донецька і Запорожська найбільш потерпіли від неврожаю. В богато повітах 80% засіяного поля згоріло від сонця і люди хліба там зовсім не косили. В цих пяти губерніях населенне виносить понад 9,500,000.

В них було зібрано хліба в 1916 році 6,800,000 тон, в 1921 році 1,600,000 тон. Меньше ніж в 1916 р. майже на 75%.

На одного чоловіка залишається, коли вирахувати необхідне для посіву зерно — 5 кільограмів зерна на місяць.

А в губерніях Донецькій і Запорожській тільки 1,7 кгр.

На всій Україні було зібрано хліба в 1916 р. біля 15,000,000, в 1921 р. тільки біля 5,700,000 тон. Меньш напроти 1916 р. майже на 65%. Населенне України в її сучасних державних межах складає майже 29,000,000 людности; дітий більше 11,000,000. Сиріт і напівсиріт більше як 700,000. Коли рахувати, що на одного чоловіка в день найменьш потрібно 400 грамів хліба, то на Україну треба ввезти більше 1,000,000 тон зерна.

В Запорожі, Херсонщині і в інших місцях вже вмірає від голоду десятки тисяч людий. Уже є випадки канібалізму (людоїдства).

На Україні хворіло одними тільки тифами: 1920 р. більше 1,000,000 людий; 1921 р. біля 600,000 людий.

Зимою знову зявилась холера; нею захворіло вже більше 1,000 душ.

Кожен може пособити, як окремий голодним людям так і цілій масі голодної української людности, надсилаючи гроші, харчі, білле, одежу і все інше через організації, які працюють по допомозі голодним на Україні. Це такі організації:

1. Високий Комісарят д-ра Нансена (Geneve, 5, Passage des Lions) з яким сполучені майже всі національні товариства Червоних Хрестів і богато інших організацій, м. і. Міжнародне Товариство Допомоги дітям, під протекторатом Міжн. Ком. Черв. Хр.

2. А.Р.А. Американська Адміністрація Допомоги.

3. Укр. Хервоний Хрест: 1) Харків, Головна Управа, Театральна Площа 7; 2) Київ, Київська Обласна Філія; 3) Місія в Західній Европі, Берлін—Шарльотенбург, Кармер-траєсе 6.

Хто хоче пособити голодному населенню України і не знає, як це зробити, хай запитує одну з висшезазначених організацій.

ВІДОЗВА

до всіх українських Братств, Товариств, Сестрицтв і всіх Українців і Українок з Алентавн, Нортемптон, Бетлегем, Істон, Пен Ален, Палмертон і Ормрод.

Дорогі Родимці! Настала важна хвиля для нас Українців, або здобути або дома не бути. Коли можні ціго світа радять в Генуї на конференції над визначенєм границь для Східної Европи, ми в тім часі мусимо найбільше працювати для своєї вітчини України. Тому устроюється **ДЕМОНСТРАЦИЙНИЙ ПОХІД** получений зі **ВСЕНАРОДНИМ ВІЧЕМ**, що відбудеться в **суботу, дня 27, мая 1922 р.** Тому просимо з висше згаданих громад вислати своїх відпоручників на збори, котрі відбудуться в суботу, дня 20. мая в гали під числом 803 N. Front St., Allentown, Pa., о 6. годині вечером. 14,18

ЗА КОМІТЕТ:

Григорій Пишок, предс.,
Павло Логоцький, заст. предс.,
Володимир Кашицький, секр.,
Іван Заяць, заст. секр.
Стефан Дацик, касієр.

CUNARD-ANCHOR

Найпоспішнійші модерні кораблі в світі. Найчемнійша обслуга для пасажирів. У Вашій місцевости або сусідній місті находиться наш місцевий агент —

До Польщі, Литви, Росії, України і всіх Балтійських країв через Гамбург.

CARONIA ..... June 17
SAXONIA ..... July 1
Кабіна $130; III. класа $103.50 і такс $5.00

Через Ліверпуль або Глесгов: Ліверпуль і Глесгов

COLUMBIA ..... May 27
CAMERONIA ..... June 3
LACONIA ..... June 8

Під особистим проводом прогулька з рівночасними полученнями в Санктамптон до Данцігу, Пілаву і Лібаву.

Через Санктемптон кождого вівторка:

MAURETANIA AQUITANIA BERENGARIA

Через Англію або Гамбург до Данцігу $106.50; Лібави $107. Такса $5.00.

ВЕЛИКДЕНЬ В ТЮРМІ У ЛЬВОВІ

(Тюремні картини).

Студенти голодують уже четвертий день. Вся тюрма стежить пильно за ними. Вони тепер у неї на окремих правах і є предметом опіки і журби всіх вязнів, і цивільних і політичних.

Політичні вже й порозумілися, всі, і Поляки і Жиди і Українці. Саме тепер приступають ще й вони до голодівки, щоби піддержати домагання студентів. Десять муцин і дві жінки. Між ними і рядніпрянський генерал.

Останні наради покінчені і вони повідомляють заряд тюрми і писемно своїх суддів, що починають голодівку.

Сум запанував у тюрмі.

Завтра перший день свят, а тут двайцять чотирох товаришів голодує!

Посумніли й замовкли „цивільні". Вони так тішилися на свята! Вичистили келії, помили вікна, прикрасили стіни і на всі лади приготовлялися до великодного дня. А тепер усе пропало!... Вже не заспівають їм студенти, як тоді на Різдво. А яких тоді не співали! І церковні, і стрілецькі, а потому всі вони разом затягнули „Червону калину". І забули всі вони тоді на мить, що там у темних, вохких міських сутеринах і в димних, обдертих малих сільських хатинах даремне виглядають і чекають на них мами, жінки, діти й дівчата. Лекше їм тоді було, — а тепер уже не заспіваєть!...

І коли перша зірка показалася на небі і надходила великодна ніч, не загомоніла тюрма, через її закратовані вікна не вилетіла у світ ні одна пісня...

І в ту великодну ніч, коли знову, як кождого року, пробувала й тепер зійти ясна, чиста Пасха, коли до ціркви, грязну землю, тихо поклалися „цивільні" на свої причі і з тривогою та великою любовю дивилися на своїх ослаблених і вже у голодовій горячці лежачих студентів.

І була така тишина, наче вимерла тюрма.

Тільки в одній келії, на другому поверсі, ще чути якісь голоси. Це студент Кучарський. Він не дається. Вправді вже полкався до ліжка, але його не візьме так легко голодівка!

Біля нього політичний, що перший день голодує. Ще не звик і саме почув перші муки голоду. Кучабський успокоює його і додає сили.

А з міста вже залітають перші звуки дзвонів, резуреккційних дзвонів.

Хтось застогнав у тюрмі, а у жіночих келіях заридав... В тюрмі стало ще тихше...

І коли в ранок Воскресення ясні струї золотого сонця заляли всю тюрму, — не повеселішала вона:

Голодуючі вже не встають з ліжок, а инші потихоньки переуваються біля них. Вони бояться стукнути або заговорити голосніще.

На світі мало хто знає про голодівку. З української преси о тім тільки один щоденник і один тижневик.

Довгий, дуже довгий і дуже сумний був цей перший великодний день у тюрмі. Голодуючі держались дуже бодро, але „цивільні" не могли проковтнути пасхи. Підходили несміло до хорих і більше жестами, як словами, просили, щоб вони покоштували з ними — тільки пасхи, більше нічого... Та голодуючі лагідно, але твердо, відказалися:

І так перейшов перший день.

Вечером перестукувались ще келії і подавали собі останні вістки про стан здоровля студентів. Дуже хорі вже були Бодзьо, Матчак, Ладіїв і Кобрський. Сего ще боліли й зуби, одна з найприкрійших хоріб у тюрмі. Голодова горячка й біль зубів подали собі руки над ліжком лодого студента.

Не краще заповідався другий день.

Один Кучабський ще тримався, Бодзьо і Воробйовський уже таки цілком не тримались...

Аж десь сполудня прийшли оборонці до орих. Довго з'нимиговорили і довго перекончували...

І знову десь за годину вся тюрма ожила і заговорила, голосно та радісно загомоніла:

— Голодівка скінчена! Врезидент прирік виповнити бажання студентів!

І вмить цивільні поховали пасхи. Вони знають „права". Тепер ще не вільно „студентам їсти. Вони зідять разом з ними ту пасху, але аж на третій день.

А тепер чай, кава, яйця. Ех, якби так можна було сим студентикам десь вина дістати! Та годі!

Всі радуються, і ті непоправні „злодії", і ті страшні „бандити" і грізні фалшівники доля-рів і корон, і „елочники" жовнірі б. української армії, і посмітюхи, і очевидно, дозорці.

Всі відітхнули і Великдень в тюрмі почався аж тепер, а під вечір пійшла вже хором „Червона Калина"! **Сам.**

Львів, 22. цвітня, 1922.

ДО КРАЮ

можемо відіслати кождого хто схоче працювати на кораблях кілька годин денно при легкій заняттю. Паспорти на виїзд полагоднимо по прибутю до нас. Звертіться до:

GREENWICH LABOR AGENCY,
129 Greenwich Street,
New York, N. Y.

ВЕСЕЛИЙ КУТОК.

Непорозуміння.

Наречений іде до батька нареченої і просить його о руку дочки. Дівчина чекає нетерпеливо в другій кімнаті. По хвилі виходить наречений.

Вона: „Ти казав татови і се, що маєш в банку гроші?"

Він: „Так, казав!"

Вона: „А що тато на це?"

Він: „Питав мене, чи не позичив би я йому $100."

Зрозуміла річ.

Жінка: „Цей наш лікар такий веселий чоловік. Завсіди так жартує і повідає веселі річи. Ти повинен собі з него брати примір."

Чоловік: „Як би мені платив хто за 10 мінут жартовання $5, то я був би ще веселійший як він."

FRENCH LINE
Compagnie Générale Transatlantique
Express Postal Service

Посьвітна лінія
НЮ ЙОРК — МЕМЕЛЬ

PARIS ..... May 24
LA TOURAINE ..... May 25
FRANCE ..... May 31
ROCHAMBEAU ..... June 1
*Получення з S. S. Pologne виїзджаючий з Гавра 14. цвітня.

ЦІНА 3-тої КЛЯСИ.....$110.00

Знамениті 3-тої кляси вигоди. Кабіни з умивальними і водопроводами для 2, 4 або 6 людий. Осібний, їдальнянний покій, покій до курення, бара і голярня для услуг для 2-тої кляси пасажирів. Вино і пиво даром.

По дальші інформації голоситись до місцевих агентів Французької Лінії.

Вячеслав Будзиновський.

НЕРОЗЛУЧНІ

НА ЗАПОРОЖУ.

Оповідання з другої половини 17-сотих років.

(10)

— І сотня твого побратима така. Бери обі сотні, та йди москалям в полоцькім городищу справиш похорон. Знаю, що Нерозлучні справляться добре.

Петро випрямився. Його очи спалахнули огнем. Зразу зашумався... Се тревало тілько хвилинку. Нараз скочив вперед, схопив кошового за руку і заки сей схаменувся, поцілував.

—Отамане! — промовив зворушений, кватючи слези — і ти вся старшино! Вибачте, що так вилляв на раді. Я не знав, що на дні ваших душ. Всьо буде зроблене так, як прикажете. Лише одно мусите змінити. Не мене, але мого приятеля зробіть отаманом походу.

— А то чому?

— Я прийму провід всюди там, де треба бити. Але в сім ділі не бій головна річ. Тут діскалів до одного виловити і залю не лиш в тім, щоби всіх моторти по них всякий слід, але й в тім, щоби ніхто не бачив сего і не здогадався, що в ними сталося. До такого діла потрібна кров холоднійша, ніж моя. Тут потрібна зимна розвага і хитрість, чим я не грішу. Що у тім хибує мені, знайдете у Василя...

— Я ще одного боюся, — тягнув дальше, подумавши троха. — В живих не сміє лишитися ніодна московська собака. Тепер мені здаєся, що як би дістав їх в руки, то вивішав би всіх, видусив би власною рукою. Але, чи не змякне моє серце, як вони стануть перед мною? Як стануть плакати, просити помилування, пощади? Як у моїй душі вирину образи їх материй, їх дівчат, що проливаючи нишком сльози, даремно вижидають їх повороту? Чи не подумаю тоді, що й москалі люди? Через дурне серце я готов пошкодити власному краєви. Василь не з таких. У него добре серце, золоте серце. Але він, як вже зневажив когось, як хто йому, або він кому поверіг, то в него серце твердше ніж булат. Він певно не помлує и одного. Через те, що в трови втирається в сю справу? Було би погано! Петро готов послухати його...

— І се не виключене, що кошовий таки схоче — Василь міркував дальше, — післати Петра до гетьмана?... Не приймем тої почести... А може приймем?...

Здрігнувся... його лице стало поволи випогоджуватися...

— Нехай приймє, нехай їде... Тоді я сам піду з моєю сотнию... Також його сотня пристане до мене... Піду без него в гостину до Филемонова... І... і... по дорозі хутір Батюка... Там возьму харчів, щоби був запас на дальшу дорогу.

Його міркованя перебив Петро, приступаючи до стола.

— Маєш щасте, друже! — привитав його, ударивши по рамени. — Присунься близше, щоби сусідний стіл не чув... Кальнищ і його старшина не такі баби, як ми гадали. То лиш крутії. Хочуть москаля змудувати. На раді вони пускали блахмана, грали комедію. На діліж рішили москалів видусити до лаби. Досвіта, як можна, то і сеї ночи підуть на них дві сотні.

— І ти... отаман обох сотень?... — прощідив Василь крізь зуби діряжачим голосом.

— Не доріс я до такого діла. Моя вдача лише посувала би діло. Отаманство Кальнищ передає тобі. Кличе тебе. Іди до него.

Василь схопився, глянув товаришеви в очи і сів назад. Довго не промовив слова. Видко було, що давив у собі якусь бурю, яка, сам тепер змірковав, грозила вибухом без ніякої причини. Потерпав, що його же утокоренне, а то вийшло цілком противне.

— То чомуж кошовий, коли отаманом загадав зробити мене, першого покликав не мене, а тебе? Не радився він тебе, чи я доріс до такого діла?

Петро змірковав, що з товариша говорить заздрість. Зразу не знав, що відповісти.

— Не знаю, чому, — сказав по хвили намислу. — Але з того, як він зразу заходив і відкрито троха, я змірковав, що він хотів дати мене з моєю сотнею під провід, але не був певний, чи я, як рівня тобі в Січи, буду тебе у всім слухати. Як я міркував його сумнів, то сказав прямо більш-менш так: „Батьку! Не знайдете козака, котрий не схотів би бути в сім поході. А що отаманував би тоді тілько один, то всі инші, хоч тепер йому рівні, мусіть йому повинуватися. Не виключай мене від сего походу тому, що отаманом буде мій побратим і рівний мені сотник. Гадаю, що я буду йому вірніший, ніж всякий инший, бож не схочу, щоби через мене мій приятель лихо виконав ваш приказ".

— Дальший вислав мене по тебе. Іди, бо старшина жде... Я випю чарку і зараз іду приготовляти сотню до походу.

— Коби лиш се правда була, — думав Василь ідучи до кошового — що він говорить. Боюся, що кошовий зробив мене тілько отаманом на просьбу Петра. Як би знав, що так було, не приняв би отаманства. Достоїнство заслужене приймуе дуже радо. Але такого, що його хтось вимолив для мене, хоч би й сам Петро, не потребую.

Василь вийшов від кошового вдоволений. Обі сотні пішли в похід. Наближалися до хутора Батюка. Василь загадав, не доходячи до хутора, переночувати з військом в дебрах.

— Батюк, ні його люди — казав — не повинні знати, куди ми йдемо з військом.

— Добре було би, — замітив Петро — поступити до него. Може в него був полковник. А може й хто инший приніс які новини? Добре було би зараз знати, що там діється на тім городищи по Половцях.

— Як станемо на нічліг, пішлю до него козака.

— А я гадаю, що ліпше було би не посилати за вістями козака, лише самим поїхати. Як ти не хочеш, то я сам поїду.

Василь так сіпнув уздечку, що кінь аж дуба станув.

— До дівки? — спитав, сверлячи очима приятеля.

— Що правда, то не гріх. Коло гарної, веселої дівки печена свинина смакує ліпше, ніж у дебрі між смереками вялена риба. На добавок у Батюка окрім дівки і свинини є також добрий мід, не баламутна вода з річки. І такої доброї нагоди лише дурний не скористає.

— Як би то лиш він сам був у своїм хуторі! Але там є служба, ще й може які чужі люди. Ніхто не сміє знати, що йде військо.

— Як лиш ми два поступимо до него, то ніхто не буде знати, що з нами цілі обі сотні. Ми вже не раз були в него без війска. Гірше буде, як вишлеш до него козака. Зараз доміркуєся, що то з більшим військом, котрого не хотів лишити. Поступім лише на хвилю, не на цілу ніч. Ти, вийшовши з Січи, ішов просто, аж сюди. Я з моєю сотнию зробив тричі таку дорогу. Щоби в Січи ніхто не здогадався, що ми ідемо разом, кошовий приказав мені вийти з Січи в противну сторону і я мусів, окружляючи степ, добре гнати, щоби тут зійтися з тобою. Мій кінь змордований і всі коні моєї сотні. Твої кони видержали би, не перочиваючи, ще пару добрих годин дороги. Возьму якого ліпшого коня з твоєї сотні. Військо лишимо ночувати в дебрах, самі почвалаємо до Батюка. Щоби ти не гадав, що мене справді так тягне до дівки, я готов зробити з тобою таку злагоду: Тобі лишу дівку... залицяйся до неї. За те засі тобі до миски й збанка. До них я буду залицятися. Лише бойся, що через те в того дуки я буду в більших ласках ніж ти. Старий знає, що дівоче серце химерне, за богатством не питає... готово затьохкати до козака, хоч би й бідного. Готов дівку відіслати спати і ти лишишся без дівки і без кухля.

Зір Василя стратив остроту, полагіднів.

— У тебе все жарти в голові. Знаючи, яку вартість маєш у Батюка через твою бідноту, не повинен жартувати.

— Чи мало плакати? Плач нічого не поможе. Де нам не вільно можемо, можна жартувати... І треба жартувати, щоби не почула тебе свідомість твоєї недолі... Але, хоч про його дівку можу лише жартуючи згадувати і жартом думати, не беру на жарт його повної фляшки, повної миски, повної барилки меду... І ще одно: Чмеленко вихав з Січи грубо перед нами. Його не здержували вози, так як нас. Вертав розставними кіньми. Він вже давно дома. Може є вже назад у Батюка з якими новинами. Від полковника. А може полковник прислав Батюкови які вісти окремим гонцем? Чейже вони всі тут пильнують діла і кождий з них, що сам знає, доносить другому.

— Отсе справді промовляє за тим, щоби як найскорше невідатися до Батюка. Але військо ні на хвилю не може бути без отамана. І твоя сотня, коли вона в поході, не може бути без сотника. Готово скластися щось таке, що ще в ночи підемо дальше... моя сотня лишиш тут з твоєю знов вишлю дорогою. До Батюка вишлю двох козаків. Як знає, що нового, то вони зараз вернуть і перекажуть нам. Ось передна стежа задержалася... Один махає шапкою. Мабуть вже побачив ярь. Ярь треба насамперед перетрусити, чи вже хто инший не вибрав собі його на нічліг.

Василь дав знак, щоби військо задержалося.

— Як буде втомлений кінь, — закінчив Петро предмет розмови — я таки почвалав би до Батюка.

Очи Василя знов заіскрилися на хвилинку а відтак померкли і назад злагіднили. Потис коня і здігнав передну стежу.

— Так, вже ярь, — сказав, коли вернув до Петра. Зсади свою сотню з коний, розпусти в данцях так довгий, як широкий ярь і перешукаєш, чи нема кого. Я людьми з моєї сотні обставлю берегі яру. Як перетрусиш дві версти, а-там уже буде сторожа, вернеш з сотнию. Половину умістиш в сім кінци яру, другу в середині.

— А нічна сторожа?

— Твоя сотня зробила більшу дорогу... Нехай відпочиває. Сторожити буде моя сотня... До півночи одна половина, від півночи друга.

На його лици Петро помітив начеб злобну усмішку. Відійшов до своєї сотні, пройшов з нею яр, і коли провірив, що як вже оперізаний вартовими, вернув. Сотню розмістив у ярі так, як приказав отаман і пішов повідомити його, що приказ виконаний.

— Тепер вишлю двох до Батюка — промовив Василь і знов підсміхнувся. — Нині його свинини ще не потребуємо. На моїм возі є ще решта вудженини. Пришкваримо на огни і зімо всю, бо завтра дістанемо свіже мясо. Гадаю, що як завтра поступимо до полковника, то він, хоч богач, прийми козака. Прийме, хоч бідного, бодай свининою в медом. Правда, з руки Марти тобі не буде так смакувати, як з руки Парані.

Слова „хоч богач", „хоч бідного", „як з руки Парані", Василь вимовляв з особлившим натиском.

І Петра трохи прикро вразили сі слова, хоч розумів їх так, що Василь переборщує в своїх поглядах на службові обовязки козака у воєнним поході, вимагаючи, щоби козак в поході завсіди про цілий світ і промишляв тво знов вишлю дорогою. До Батюка вишлю двох козаків. Як знає, що нового, то вони зараз вернуть і перекажуть нам. Ось передна стежа задержалася... Один махає шапкою. Мабуть вже побачив яр. Яр треба насамперед перетрусити, чи вже хто инший не вибрав собі його на нічліг.

Василь дав знак, щоби військо задержалося.

— Як буде втомлений кінь, — закінчив Петро предмет розмови — я таки почвалав би до Батюка.

Очи Василя знов заіскрилися на хвилинку а відтак померкли і назад злагіднили. Потис коня і здігнав передну стежу.

— Так, вже яр, — сказав, коли вернув до Петра. Зсади свою сотню з коний, розпусти в данцях так довгий, як широкий яр і перешукаєш, чи нема кого. Я людьми з моєї сотні обставлю берегі яру. Як перетрусиш дві версти, а-там уже буде сторожа, вернеш з сотнию. Половину умістиш в сім кінци яру, другу в середині.

— А нічна сторожа?

— Твоя сотня зробила більшу дорогу... Нехай відпочиває. Сторожити буде моя сотня... До півночи одна половина, від півночи друга.

На його лици Петро помітив начеб злобну усмішку. Відійшов до своєї сотні, пройшов з нею яр, і коли провірив, що як вже оперізаний вартовими, вернув. Сотню розмістив у ярі так, як приказав отаман і пішов повідомити його, що приказ виконаний.

— Тепер вишлю двох до Батюка — промовив Василь і знов підсміхнувся. — Нині його свинини ще не потребуємо. На моїм возі є ще решта вудженини. Пришкваримо на огни і зімо всю, бо завтра дістанемо свіже мясо. Гадаю, що як завтра поступимо до полковника, то він, хоч богач, прийми козака. Прийме, хоч бідного, бодай свининою в медом. Правда, з руки Марти тобі не буде так смакувати, як з руки Парані.

Слова „хоч богач", „хоч бідного", „як з руки Парані", Василь вимовляв з особлившим натиском.

І Петра трохи прикро вразили сі слова, хоч розумів їх так, що Василь переборщує в своїх по-

ДР. МИХАЙЛО ЛОЗИНСЬКИЙ

ДО ЖИДІВСЬКОГО ПИТАННЯ НА УКРАЇНІ.

I. Жиди й українська державність.

Інтерес Жидів, як цілости, яка не має своєї території, тільки живе розкинена по всім світі, абстрактно йде по лінії уніфікації й централізації державних відносин. Одна держава, яка обнимала би цілий світ, з одним законодавством, з одною державною мовою — се був би ідеал зі становища жидівської цілости. Вона тоді не потрібувала би розбиватись на окремі частини, приневолені міритись з ріжними державами, ріжними законодавствами, ріжними національними культурами.

Та сей ідеал настільки нереальний, що його навіть не виставляється. За те маємо сурогат сього ідеалу — у великих державах. Де велика держава відповідає національній території (Німеччина, Франція), там се не кидається в очі так яскраво, як там, де велика держава обнимає цілий ряд національних територій.

Найліпшу ілюстрацію дасть нам довоєнна Росія. Се правда, що довоєнна Росія мала для Жидів вимкові закони і погроми. Жиди боролись, щоби її в ціме напрямі зреформувати. Але поза тим вигоди такої держави, як довоєнна Росія, для Жидів просто кидаються в очи. Уявіть собі, що вимкові закони для жидів знесені, погромів нема, але за те є велика державна територія, з одним законодавством, з одною державною мовою, — які перспективи відкриваються для російських жидів? Кільканайцятьма маса, зібрана в одній державі, в однородних умовах, знаючи тільки одну державну мову, має змогу розвитку своєї діяльности на такій величезній території.

Тепер порівняймо той стан зі станом після розбиття Росії на цілий ряд національних держав. З великої групи „російських Жидів" мусять утворитись дрібні групи Жидів московських, українських, польських, білоруських, литовських, латиських, естонських і т. д. і т. д. Скрізь інші державні умови, инші культурні впливи, скрізь треба инакше приспособлятись.

В довоєнній Росії жидівський купець, промисловець, інженір, лікар, адвокат, письменник — колиб їх не були давили вимкові закони — могли свобідно розвивати свою діяльність: сьогодня в Москві чи Петербурзі, завтра в Київі чи Одесі, після завтра у Варшаві, і т. д.

Колиж Росія розпалась на ряд національних держав — Жидові, який хоче перенести свою діяльність з Москви, треба переходити в инші державні умови, часто приймати инше державне громадянство, вчитися иншої мови.

Ось тут лежить причина, чому Жиди, взагалі беручи, ставляться негативно до розбиття таких держав, які обнимають ріжні національні території — на окремі національні держави.

До сеї головної причини приходять инші, які є наслідками. Як меншість, яка, не маючи своєї національної території, не має виглядів на те, щоби „стати господарем на своїй землі", Жиди в кождій державі засуджені на те, щоби приспособлятись до пануючих умов. Се приспособляння доходить на верхах аж до повної асиміляції. Приспособившись до даних умов, Жиди звикаються з ними, вважають їх розмаїтє найвигіднійними для себе. Кожне приспособляння є важке, вимагає ломання попереднього і набуття нового. Тому Жиди боронються проти кожного нового приспособляння.

В абсолютистичній Австрії Жиди були носителями германізації, бо до німецької культури вони приспособлялися протягом століть і не хотіли приспособлятись до культур усіх тих народів, які піднімали боротьбу за національне визволення.

В конституційній Австрії Жиди в тих краях, де панували Німці, далі підмогали німецький елемент (навіть в Чехії, де ясно було видно, що йде до чеської перемоги); в Угорщині були мадярськими патріотами; в Галичині скріпляли польський елемент проти українського.

Навіть ті жидівські групи, які стоять під прапором жидівської національної окремішности, в дійсности скріпляли силу „пануючих народів": Німців, Мадярів, Поляків, уживаючи їх мови, живучи їх культурними цінностями і т. д. так само в Росії ті жидівські групи жили московською культурою.

В довоєнній Росії Жиди були скрізь носителями московськолення. Приспособившись до московської культури, вони скрізь її скріпляли. На сім тлі виріс в останніх передвоєнних часах великий конфлікт між польським громадянством і Жидами, які, напливаючи в більших масах до польського королівства з инших частин Росії, несли сюди з собою московську культуру.

Приспособившись до німецької, мадярської, польської, московської культури, Жиди з неї набиралися й її поглядів на поневолені народи. Се було дальшою причиною, чому німецький Жид в Австрії помагав Німцям давити Славян, мадярський Жид помагав так само проти Славян мадярам, польський Жид в Галичині стояв одним фронтом з Поляками проти Українців, російський Жид був на боці Москалів проти Українців та инших поневолених народів.

Після сих загальних уваг поглянімо, як ставилися жиди на українських землях до справи національно-державного визволення України на передодні боротьби за українську державність.

На українських землях під Росією жидівський елемент був загалом беручи обмосковлений і стояв супроти Українців на московськім становищі. Серед обмосковленої жидівської інтелігенції панували такі самі погляди на українську справу, як серед тих московських кругів, до яких вона належала. Українізованої жидівської інтелігенції, яка звязувала-б себе з українським народом так само, як помосковлена з московським, не було (исчисленні вимки не можуть входити в рахунок). Та жидівська інтелігенція, яка стояла на становищі жидівської національної окремішности, була також обмосковлена, не тільки культурно (вживання московської мови, черпання з московської культури), але й політично (нерозбивання російської держави). Її симпатії до української справи були радше плятовічною модою яка реально до нічого не обовязувала. Треба-ж співчувати поневоленому народові! Але щоб той поневолений народ заняв на своїй землі місце господаря, — про те просто не думалося.

Аналогічне становище займали супроти Українців також Жиди в Галичині — в користь Поляків. Правда, сіоністичні групи, з ворожнечі до Поляків і сподцьових Жидів, наближались до Українців. Були навіть українсько-жидівські бльоки при виборах. Та коли українське селянство, політично здисципліноване, давало побіду сіоністичним кандидатам там, де се залежало від нього, то жидівські виборці там, де український кандидат від них зажав, звичайно ішли не за своїми провідниками, а за польським старостою й давали побіду Полякови або спольщеному Жидови. А сіоністичні провідники розводили руками: „Годі, наші маси ще політично нездисципліновані!"

Поза сим — як усі Жиди на українських землях під Росією жили московською культурою, — так в Галичині всі Жиди жили польською культурою. Спольщена — менше або більше — була вся жидівська інтелігенція. Українізованої жидівської інтелігенції зовсім не було.

В таких відносинах застала Жидів боротьба за українську державність.

На Придніпрянщині Жиди держали один фронт з иншими національними меншостями, спинюючи зріст української державної думки й акції в напрямі відділення від Московщини в окрему державу.

Разом з иншими національними меншостями Жиди спершу не могли чіпляти Центральної Ради верховним органом влади на Україні і вступати до неї.

Потім, вступивши до неї, разом з иншими національними меншостями творили опозицію проти змагань української части Центральної Ради до унезалежнення України від Московщини.

Від участи в боротьбі Центральної Ради проти большевиків відсунулися.

В періоді Директорії се відношення остало менше більше таке саме.

Можна загально сказати, що в процесі будови української державности на Придніпрянщині Жиди в найліпшім разі заняли невтральність, яка була то „неприхильно-вижидаюча", то просто вижидаюча, але рідко коли „прихильно-вижидаюча". Від активної боротьби за українську державність, рука в руку з українським народом, Жиди, поминувши вимки відсунулися.

З попередніх уваг ясно, чому воно так було. Справа української державности була для жидів, приспособлених до російської державности, чужа й небажана, вона вносила кризу в їх дотеперішнє пристосування.

Тому жиди мирилися з нею лиш настільки, наскільки мусіли, як з конечністю, яка була сильніща за них.

Ставлячись до справи української державности, як до справи чужої й небажаної, вони через те саме були для неї невблаганими суддями.

Я пригадаю дві статті Чужого під назвою „Великих Гріх", одну про те, що в Українській Народній Республиці не було демократичного ладу, другу про погроми. Авторові байдуже, що важкі умови будови української державности не давали змоги скликати правильних Установчих Зборів мати правильний парлямент, словом — завести правильний демократичний ладі. Ні, він виступає, як невблаганний суддя, і говорить про „великий гріх". Так само байдуже авторові, що в даних важких умовах українська влада була безсильна запобігти погромам, покарати винних, словом — зробити те, що воно певне було би зробила в упорядкованій державі. Він знов тільки говорить про „великий гріх".

Такими самими промовами про „великий гріх", були вистуги жидівських представників в Центральній Раді. Кожде найдрібнійше недомагання державного апарату викидало рікі протести. Нічим не помагаючи будуванню української держави, жиди вимагали, щоб вона з першого-ж дня була ідеальна.

І Пригадую одну конференцію з жидівськими представниками в Парижі в літі 1919 р., власне з приводу погромів на Україні. Я заступав таку думку: жидівським погромам в царській Росії сприяло правительство, і тому справедлива була тактика жидівських представників підняти світову публичну думку проти російського правительства і сим способом натиснути на нього, щоб воно не допускало до погромів.

Одначе на Україні ані Директорія під проводом соціяльного демократа Петлюри, ані кабінет, зложений з соціяльних демократів і соціялістів-революціонерів, погромам не сприяє. Погроми на Україні йдуть проти волі правительства, як наслідок загального хаосу, супроти якого правительство безсильне. Тактика обвинувачення українського правительства за погроми, отже тактика міжнародного дискредитування й ослаблювання української державної влади, тут не доведе цілі. Одинокою в цім випадку правильною тактикою було-б: старатись укріпити українську державну владу, бо вона, коли настане мир, не допустить до погромів. Тому жидівські представники повинні робити на міжнародному грунті заходи в тім напрямі, щоб мирова конференція визнала Українську Народню Республику й дати їй змогу укріпитися. На ці мої думки жидівські учасники конференції відповіли, що вони не хочуть і не можуть передрішати питання, що має статись з територією бувшої Росії. Їх задача: охороняти жидівське населення на цій території. Коли-ж українська влада не може спинити погромів, то вони мусять виступити проти неї на міжнародній грунті, бо цього вимагає оборона їх земляків.

В Галичині становище Жидів до української державности представляється так:

Зараз з початком утворення Західно-Української Народньої Республики в вибуху польсько-української війни українська територія була поділена на територію польської окупаційної влади і територію української республіканської влади. Під польською владою часть Жидів (спольщені групи) брали активну участь в боротьбі разом з Поляками, а часть (сіоністичні групи) зберігала невтральність. Під українською владою жити в обороні української державности участи не брали (вимки не можуть входити в рахубу), тільки зберігали невтральність. Се своє становище пояснили вони тим, що на випадок польської перемоги вони бояться польської помсти.

Отже рівночасно, на випадок української перемоги, вони добре пильнували, щоб забезпечити собі як найбільші права. Так, наприклад, до Української Національної Ради не хотіли вступати. Але коли Рада виробила закон про сойм західньої области У. Н. Р., вони приватно взяли участь в праці над цим законом, щоб він випав по лінії їх інтересів.

Хто знає, чи коли-б галицькі Жиди були заставили міжнародні жидівські чинники виступити в обороні Галичини перед Польщею, чи в такім випадку мирова конференція не була-б визнала галицько-української державности. Але галицькі Жиди або йшли з Польщею або були невтральні.

А тепер їм байдуже, що станеться з Галичиною, коли-б тільки вони мали в цій країні як найбільші права.

Не буду запускатися в дальші подробиці. Сказаного вистане, щоб установити отсей факт:

В боротьбі за українську державність Жиди, які не живуть на українських землях, не стали поруч з українським народом, тільки або помагали його ворогам (причина: дотеперішні приспособлення і небажання змінювати його), або ждали на такі довершені факти української державности, які дали-б їм змогу без нового ризику стати на становищі української державности. Ставлячись до справи української державности, як до справи чужої, вони рівночасно були строгими суддями всіх недостач, неминучих в кождім процесі будови нової державности, пильнуючи тільки своїх інтересів, хоч би це мало пошкодити справі української державности.

Вище я старався представити причини такого становища Жидів. Сі причини зводяться до того, що інтерес Жидів лежить в унітаризації й централізації державних відносин і в незмінюванню раз набутого приспособлення.

Одначе супроти того інтересу Жидів стоїть інтерес українського народу, який йде по лінії визволення українських земель зпід чужого панування й організації їх в українську державу.

Таке чи инше співжиття Жидів з українським народом на українській землі, себто таке чи инше полагодження жидівського питання на Україні, залежить від того, наскільки Жиди зуміють погодити свої інтереси з сим основним інтересом українського народу, від якого він, очевидно, не може відступити.

Як би не важко було Жидам на Україні примиритися з тими державними кордонами, якими Українська держава відділить їх від їх земляків на инших територіях бувшої Росії, чи від їх земляків у бувшій Австрії, як би важко було би їм перемінювати своє дотеперішнє приспособлення московське чи польське на українське, вони мусять се зробити. Вони мусять відучитися від московського чи польського погляду на український народ і мусять стати на тім, що як у Франції Жиди приспособилися до французького народу й його держави, в Німеччині до німецького народу й його держави, в Московщині до московського народу й його держави, в Польщі до польського народу й його держави — так і Україну мусять вони визнати рівнорвавним членом сім націй і приспособитись до українського народу й його держави, ломлячи своє давнійше приспособлення московське чи польське.

І чим швидше Жиди се зроблять, тим ліпше для українсько-жидівських відносин.

Ясна річ, в українській державі не буде місця для вимкових законів супроти Жидів. Одначе закони — се ще не все. Закони є продукт громадського життя, а не навпаки. І зовсім инакше будуть себе почувати Жиди в українській державі, коли вони будуть тими, що разом з українським народом хвили її, боролися, терпіли, приносили жертви за неї, — і зовсім инакше, коли вони будуть „неприхильно-вижидаючий", чи просто „вижидаючий", чи хочби „прихильно вижидаючий" невтральности ждати довершених фактів, а опісля підімуть голос, що вони, як мешканці української землі повинні мати такі й такі права в українській державі.

Стати на становищі української державности, погодити з нею свої інтереси, переломити своє дотеперішнє приспособлення, московське чи польське, і набути нове приспособлення, українське, — Жиди мусять.

Очевидно, сім ще не вичерпується весь зміст жидівського питання на Україні, як не вичерпується він у Франції, Німеччині і т. д. тим, що там Жиди приспособились до державности народу, на якого землі живуть.

Але сим осягається те, що жидівське питання на Україні прибере нормальні форми, такі, які має в цілім культурнім світі.

Одначе вимагають від Жидів, щоб вони приспособились до української державности, українське громадянство, наскільки се залежить від нього, повинно ці свій процес улекшити.

Про се — в другій статті.

Прага, в лютім 1922 р.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ФІФКАРТИ

на поспішні кораблі до краю і з краю. Через море в осьмох днях. Каюти в 3-тій класі на 2, 4 і 6 осіб. Чесна обслуга і совісна опіка. Пашпорти виробляємо листовно. Також виробляємо документи, що можете вернутися назад до Америки в 6-ох місяцях.

ХОЧЕТЕ СПРОВАДИТИ РОДИНУ ДО АМЕРИКИ?

Першого липня зачнуть пускати до Америки призначене число еміґрантів кождої національности на 1922 /23; рік, отже хто пішле шифкарту скорше, того родина зможе приїхати скорше. Пишіть по інформації ще нині.

ГРОШІ ПЕРЕСИЛАЄМО ДО КРАЮ і ґарантуємо, що родина отримає в трох тижнях. Полагоджуємо всі ґрунтові справи які контракти, інтабуляції, повномочія і ин.

Приходіть, приїздіть або пишіть до:

AMERICAN UKRAINIAN BUREAU, Inc.
520 EAST 6th STREET, NEW YORK, N. Y.
(Philadelphia Office; 322 N. 8th Street)
ЗА УПРАВУ БЮРА: — АНТІН ПАШУК, пред.

БЕЗ НОЖА І МЕДИЦИНИ
Перший Український Хиропрактор
ДР. АНДРЕЙ БОРАК
лічить-ґрішні задавнені хороби так МУЩИН ЯК ЖЕНЩИН

Ню Йорк офіс: 335 East 18th Street.
Понеділок середа, пятниця від 10. рано до 7. вечер,
В неділі від 10 до 1.
Passaic, N. J. офіс: 52—2nd Street.
Вівторок, четвер, субота, від 12. до 8. вечер.

DR. M. SMITH
19 E. 7th ST., NEW YORK
Tel. Orchard 6072
Коло Церкви св. Юрія
Говорить по українськи.
Лічить хронічні недуги мущин, женщин і дітий.
Найновійші електричні апарати.

УКРАЇНСЬКИЙ ЛІКАР
С. М. КАУФМАН, М. Д.
СПЕЦІЯЛІСТ ХРОНІЧНИХ І ВНУТРІШНИХ НЕДУГ І ЖЕНЩИН.
Годинки приймання: від 9. рано до 8. вечер, в неділі до 4. полудня.
111 E. 7th ST., NEW YORK, N. Y.

СПЕЦІЯЛІСТ
НЕДУГ МУЩИН І ЖЕНЩИН
СПЕЦІЯЛІСТА ХРОНІЧНИХ НЕДУГ, КРОВИ, ЦІКРИ, НЕРВІВ, ЖОЛУДКА І НИРОК
Порада даром.
DR. ZINS
110 E. 16 ST., NEW YORK
Межи 4th Ave. а Irving Place.
Годинки ріжні: від 9. рано до 8. вечер, в неділі до 4. полудня.

ФАРМИ!

$150 КУПИТЬ ХАТКУ (BUNGALOW).
Знаменита нагода для родини мало маєтної, хотячої жити на контрах. Всі модерні уліпшення, близько Ню Йорку. SPONNER, 180 Broadway, New York City. 92—

НА ПРОДАЖ 5 акрів землі, все засаджене, дім з 6 кімнат, стодола, курник, дозвіл, 1 кінь від фабричного міста. Ціна $1600, готівкою $600. На листи не відповідається. Хто прийде перший, дістане берген. Theo. Sigler, R. F. D. No 4, Millville, N. J. 17-18

ФАРМА В СТЕЙТІ NEW YORK.
153 акри, без каміня, доброї землі, з чого 40 акрів грубого ліса вартости $1500, а решта на плекання, 2 коні, 6 коров, свині, кури і всякі машинерія до фарми, коло стейтової дороги, 3 милі від міста і зелізниці, мусить бути спродана в короткости. Ціна $4.500, заплати $2000. Голоситися від 6. до 10 години вечер до: PAUL KUTYNSKI, 263 Ave. B, New York City. 15-19

ДОБРА НАГОДА ДЛЯ ДВОХ СПІЛЬНИКІВ!
На продаж 111 акрова фарма в стейті Ню Джерзи, з чого 85 акрів доброї, чорної землі під засіном а решта доброго лісу і пасовиско. Дім добрий на 8 руз з ґанком і веранди, дахівкою критий і 9 господарчих будинків, 2 акри саду. Вода на фарми. 15 реґістрованих, расових корів, 1 бугай і 1 кінь, 2 добрі коні, 4 бидоти, стадо курий, качки. Все потрібне машинерія першої кляси (22 штук). Доїдає молока 180 до 280 долярів місячно. До білого міста, стаций, школи і т. д. 4½ милі, до школи 15 мінут ходу. Коїя з Ню Йорку 2 дол. 38 цент. Будинки асекуровані на 4500 дол. Ціна 8500 долярів, з чого $3500 готівкою а решта на сплату. По близші інформації приходіть або пишіть на адресу: VI. KNIHINTSKY, 30 E. 7th Street, New York N. Y. 15-18

ГОТОВИЙ ДО МЕШКАННЯ
бунгалов, 3 кімнати, $700 враз з лотом, $150 готівкою; бунгалов 4 кімнат, $850 з лотою, $250 готівкою; бунгалов 5 кімнат $1000 з лотою, $350 готівкою. Рента на місячні сплати, всі уліпшення, близько міста. 17—
Room 74, 180 Broadway, New York

ПО ПРИЧИНІ СМЕРТИ мужа, продається гарна фарма з кузнею. В кузні всі потрібні апарати для кованя і розмайта машинерія, на цементовій дорозі, 1 миля до великого міста, 90 акрів, новий дім з 9 кімнат, великі кури, 1000 курий і другі забудовання, молодий сад, 8 коров, 2 коні, 150 курий, всі фармерські гульда і посіви. Ціна $4800, готівкою $3800. Голоситися до: PHILIP LOBOR, 274 E. 4th St., New York City. 15-20

ФАРМА 72 АКРІВ, 30 акрів управної землі, решта пасовиско і ліс, богато ріжнородних овочевих дерев, хата з 8 кімнат, барни і курник, 4 коров, 2 коні, 120 курий, всі фармерські інструменти і 1 міля від місточка а 5 миль до великого міста і зелізничої стації. Ціна $2.800, готівкою $1.200, решта на довгані сплати. Голоситись цілий день до: TYMCHUK, 190 East 3rd St., New York, N. Y. Telephone Orchard 1448. 16-18

ФАРМА 90 акрів, дім на 16 кімнат, друга забудована, великий овочевий сад, річка, 16 штук худоби, 2 добрі коні, 300 курий, ціла машинерія, школа і місто при фарми, вся фарма засіяна. Ціна $4.700, заплати $2.000. 16-21

ФАРМА 238 акрів, дім на 7 кімнат і другі забудовання. 15 коров, бик, 2 коні, 300 курий, 8 безрог, фарма засіяна, всі фармерські знаряди. Ціна $5.800, готівкою $2.000. Голоситись до:
PISARKO & POKUTNY,
429 E. 5th Street, New York, N. Y.

ФАРМИ У ФЛЬОРИДІ
За $350 вплачених одержите по двох роках $3.500. Пишіть по відповідь, зазначаючи 2 цент. марку. Я Вам покажу як і де можете розводити таку суму. Janowski, 88 Sussex Street, Jersey City, N. J. 17-19

ФАРМИ В НАЙЛІПШИХ ОКОЛИЦЯХ, ОБСІЯНІ І ОБСАДЖЕНІ, З ДОБРИМИ БУДИНКАМИ.
Фарма 43 акрів, обсіяна, хата, стодола, курник, 5 акрів ліса, 5 коров, 2 коні, 200 курий і машинерія, близько школи і міста. Ціна $5.400.
Фарма 40 акрів, городова земля, обсіяна, хата, стодола, курники, 10 коров, 2 коні, 100 курий і машинерія, 5 миль до кари. Ціна $6.500.
Фарма 33 акрів, хата, стодола, курники, 2 корови, 1 бугай, 1 аблака, 1 кінь, 50 курий і машинерія. Ціна $3900.
Фарма 40 акрів, хата, стодола, курники, красний ліс, 6 коров, 2 молоді коні, 200 курий, 6 свиний, 1 миля до міста. Ціна $6.800.
Маю більше фарм, малих і великих, на дві фамілії. Пишіть до: JOHN MATCHOWSKY, R. D. 1, Box 111, Quakertown, Pa. 17-18

ДР. Б. ГОНЕНБЕРГ
спеціяліст зі старого краю. Лічить недуги мущин і женщин, як внутрішні так і зовнішні. Переводить всякі операції. Дає недужим безплатну пораду.
DR. B. HONENBERG
304—2nd AVENUE,
межи 17-ою а 18-ою улицею
NEW YORK, N. Y.
Години офісові щоденно від 8-ої рано до 8-ої вечер.
Телефон 1682 Stuyvesant

Читайте українські книжки і газети, бо часте читане веде до просьвіти, а просьвіта — се сила. — Пишіть по цінник книжок
"SVOBODA",
83 Grand St., Jersey City, N. J.

НАЙНОВІЙШІ
КІТЛЬОВІ
МИНАРНІ СУЧНОГО БАЗАРУ
ВИШТЕЛЮВАНІ НОЖИЦЯМИ
ПРОДАЄ
SICHOVY BAZAR
64 E. 7-th ST.
NEW YORK, N. Y.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

Пошукую своєї тети ТЕСІЯ МІНЬКО в дуже важній справі, родом з села Морозовичі, повіт Новий Самбір, Галичина, замужна за Грицем Козак. Має перебувати в Luzerne Co., Pa. Хтобі о ній знав, або вона сама, прошу ласкаво голоситись на адресу: Miss Anna Sydoriak, c/o Cohen, 939 Dawson St., Bronx, N. Y. 17,18,21,22

НОТРІБНО НОРТЕРА до школи. Мусить знати нортерську роботу. Платня $80 на місяць. Голоситися до директора: John Wercholak, 163 Henry St., New York City. 18-19

ПОШУКУЄСЬ книговодника (book-keeper-a), котрий знаби приладити книжки після американської системи. При зголошуванню просимо подати поручення і жадану платню. The American Ukrainian National Company, 2190 Professor Ave., Cleveland, Ohio. 17-19

НА ПРОДАЖ бучерня і ґросерия, межи Українцями і Поляками, тижневий оборот $500 до $700. Продаю з причини слабости. Голоситись до: W. Nowicki, 353 Henderson St., Jersey City, N. J. 16-19

ЗАРНУЄТЕ ЧАС!
НЕ ЗАРОБЛЯЮЧИ $10.00 **ДЕННО.** Пишіть по інформації до:
UKRAINIAN BAZAR,
168 East 4th Street,
New York, N. Y.

Хороніть ваше здоровя
Завсіди уживайте
SANYKIT
(Sanitary Kit)
PREVENTIVE
складник модерних досліджень
Дає цілковиту охорону
В всіх аптиках або
$1 Box 199, New York
КАТАР
МІХУРА

НИКОЛАЙ ГЕРМАН
DELICATESSEN
227 Ave. B, near 14th St., New York
Український склад мясних виробів найліпшого гатунку, як: створковая колбаса, шинка, ґудзика солонина, ковдра і сальцесон свого власного виробу.
ЦІНИ УМІРКОВАНІ, УСЛУГА ЧЕСНА.

РИБОРИ ДО ВИШИВАНЯ!

Нитки No. 16 D. M. C., всякі кольори, дозин	.50
Нитки шовкові до вишивання і гафтовання, дозин	1.00
Нитки No. 5 D. M. C., дозин	1.20
Нитки No. 3 D.M.C. грубші, дозин	1.20
Нитки шовкові грубі, лише до гафтовання, мішані кольори, одеи дозин	.20
Нитки (C. M. S. Floss) до вишивання і гафтовання, дозин	.60
Канва, широка 27½ нива, ярд	.50
Дійте грубе полотно, імпортоване, 50 інчів широке, ярд	1.50

ВЗОРИ ДО ВИШИВАНЯ.

40 карток зі взорами до вишивання	2.00
Книжочка зі взорами F. S. C.	.50
Книжочка зі взорами No. 7	.35
Книжочка зі взорами No. 326	.75
Книжочка зі взорами No. 777	.25
Книжочка зі взорами No. 10	.15
Книжочка зі взорами до гачкованя, одеи взір	.25
Книжочка зі взорами як робити светри	.30
Обрус, готовий, вишитий з лінного грубого полотна, окружений, 60х90 інчів, вартости $75, знижена ціна	30.00
Поліжки малі на подушку до канапи, гарно вишивані	5.00

ПРИБОРИ ДО ПАЦЬОРКОВОЇ РОБОТИ.

Коралики до роблення герданів, всякі кольори, оден бочч з одного кольору, цінник	.20
Коралики стальові блискучі, оден бочч	.35
Вірстви до роблення герданів і пакетів	.75
Нитки найліпші шовкові, велика шпулька	1.50
Голки, дозин	1.00
Книжочка зі взорами на дамські герданн (necklace)	.25
Альбум великий, 72 сторінки, при ній инші українські типи і краєвиди. Ця гарна памятка повинна знаходитися в кождій українській хаті. Вартість $4.00 знижена ціна	2.00
Кращі образці до Стереоскопів, фотографовані зі всіх боєвих фронтів, дуже цікаві, перший транспорт з Европи, одна серія коштує $1.25, чотири серії, кожда инша	4.00

Замовлення посилайте до:
UKRAINIAN BAZAR,
168 E. 4th Street, New York, N. Y.

СТЕФ. І. ЄВУСЯК І СИНИ
УКРАЇНСЬКІ ПОГРЕБНИКИ

Обслуга дістає і дешева.
Достарчуємо автомобілі на весїля, хрестини і другі оказії. Удаївайте до свого
ОФІСУ:
77 Morris St., Jersey City, N.J.
Tel. Montgomery 1745
45 Prospect Av., Bayonne, N. J.
Telephone 540